

Wyrok z dnia 3 października 1996 r.
II URN 25/96

Dochód faktyczny, osiągniany przez emeryta, pozostającego w zatrudnieniu w ramach stosunku pracy, oznacza wynagrodzenie pomniejszone o koszty jego uzyskania w rozumieniu przepisu art. 24 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 90, poz. 416 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędzia SN: Jerzy Kuźniar, Sędzia SA: Mieczysław Bareja.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 3 października 1996 r. sprawy z wniosku Michała L. przeciwko [...] Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w W. o wysokość emerytury, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 1996 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną

U z a s a d n i e n i e

Michał L. odwołał się do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu od decyzji [...] Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych wydanej 28 czerwca 1995 r. a dotyczącej rozliczenia emerytury wnioskodawcy ze względu na osiągniany przez niego dochód z tytułu zatrudnienia.

W odwołaniu Michał L. zarzucił, że organ rentowy obliczył dla celów zmniejszenia emerytury dochód brutto bez uwzględnienia i odliczenia kosztów uzyskania.

W odpowiedzi na odwołanie [...] DOKP wносиła o utrzymanie w mocy zaskarżonej decyzji. W ocenie organu rentowego z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58, poz. 290 ze zm.), a przede wszystkim z § 1 ust. 1 pkt. 1 wynika, że dochodem wpływającym na wstrzymanie lub zmniejszenie świadczeń jest wynagrodzenie, które przyjmuje się do podstawy wymiaru emerytury lub renty, a więc z uwzględnieniem kosztów przychodu.

Sąd Wojewódzki wyrokiem z 3 listopada 1995 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił iż wnioskodawca osiągnął w 1994 r. dochód w wysokości trzy tysiące pięćset dziewięć złotych i osiemdziesiąt cztery grosze a nie jak to przyjęto w decyzji trzy tysiące siedemset osiemdziesiąt dwa złote dwadzieścia cztery grosze.

Zdaniem Sądu Wojewódzkiego z przepisu art. 24 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) oraz z § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r, wymienionego wyżej, za dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uważa się dochód faktyczny.

Sąd odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z 28 września 1994 r., II UZP 26/94 (OSNAPiUS 1994 nr 12 poz. 196), w której uznano, że pojęcie dochodu, zawarte w

przytoczonych przepisach oznacza kwotę otrzymywanego wynagrodzenia według analogicznych zasad, jak przewidziane w przepisach o podatku od osób fizycznych. Sąd Apelacyjny wyrokiem z 24 stycznia 1996 r. oddalił rewizję organu rentowego od wyroku Sądu Wojewódzkiego.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku podzielił pogląd przyjęty przez Sąd Wojewódzki a znajdujący też potwierdzenie we wspomnianej uchwale Sądu Najwyższego co do tego, że przez pojęcie dochodu użyte w ustawie rewaloryzacyjnej oraz w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r, należy rozumieć dochód po odliczeniu kosztów uzyskania, tak jak to ma miejsce w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Sąd Apelacyjny przyznał, w związku z wywodami rewizji, że powoływana uchwała Sądu Najwyższego nie ma charakteru wiążącego poza sprawą, w której została podjęta w wyniku przedstawionego zagadnienia prawnego. Jednakże Sąd Apelacyjny podzielił pogląd prawny wyrażony w tej uchwale i podkreślił, że art. 24 ustawy rewaloryzacyjnej uzależnia prawo do otrzymania świadczeń emerytalno-rentowych w pełnej lub ograniczonej wysokości od wysokości dochodów osiągniętych z pracy lub innej działalności. Według Sądu Apelacyjnego ustawodawca założył, że korzystanie z publicznego funduszu emerytalnego winno ulec ograniczeniu lub okresowemu wstrzymaniu, gdy uprawniony do świadczenia uzyskał środki utrzymania, zastępujące emeryturę lub rentę. Dla realizacji tego założenia odpowiednie jest przyjęcie w rozliczeniu emeryta lub rencisty faktycznego dochodu, a więc pomniejszonego o koszty jego uzyskania.

W rewizji nadzwyczajnej Minister Pracy i Polityki Socjalnej zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie prawa, w tym art. 24 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw oraz § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej.

W uzasadnieniu Minister Pracy i Polityki Socjalnej polemizował ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Apelacyjny, a także z uchwałą Sądu Najwyższego z 28 września 1994 r., na której, w opinii Ministra, Sądy obu instancji oparły swoje rozstrzygnięcia. Minister powołał się przede wszystkim na przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, które nie przewiduje pomniejszenia dochodu o koszty uzyskania przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Zdaniem wnoszącego rewizję w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przy rozliczaniu dochodów pracujących emerytów przyjęto słuszną zasadę, że podstawa wymiaru składki stanowi podstawę obliczania świadczeń, a także dochodów emerytów i rencistów uwzględnianych przy zawieszaniu lub zmniejszaniu świadczeń.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zgodnie z przepisami art. 24 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) prawo do emerytury, renty inwalidzkiej i renty rodzinnej ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu (na zasadach określonych w ust. 3-6), w razie osiągnięcia wynagrodzenia lub dochodu z tytułu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej,

której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Z mocy art. 25 ust. 4 ustawy rewaloryzacyjnej, a więc na mocy delegacji ustawowej wydane zostało rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury lub renty (Dz. U. Nr 58, poz. 290 ze zm.), zwane dalej rozporządzeniem. Rozporządzenie to w § 1 ust. 3 sprecyzowało pojęcie dochodu, od którego zależy zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia pobieranego przez emeryta lub rencistę. Z przepisu § 1 ust. 3 rozporządzenia wynika, że chodzi o "faktyczny dochód uzyskany przez emeryta lub rencistę w danym roku kalendarzowym". Pojęcie to, zgodnie z treścią omawianego przepisu (§ 1 ust. 1), dotyczy dochodu osiąganego między innymi z tytułu zatrudnienia wykonywanego w ramach stosunku pracy, innej pracy zarobkowej (np. w oparciu o umowę prawa cywilnego), wykonywania zawodu adwokata, z pozarolniczej działalności gospodarczej podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Treść § 1 rozporządzenia odnosi się do wszystkich świadczeniobiorców osiągających dochód z punktu widzenia zachowania przez nich prawa do wypłaty świadczeń w pełnej wysokości, zmniejszonych lub nawet zawieszenia tego prawa zależnie od tego jaki faktyczny dochód osiągnęli.

Przepis art. 24 ust. 1 ustawy rewaloryzacyjnej "sprowadza do jednego mianownika" dochód osiągany przez emeryta lub rencistę, nie różnicując źródeł tego dochodu.

Nie negując, że uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1994 r., poprzednio kilkakrotnie już wymieniana, dotyczyła osoby osiągającej dochód z tytułu umowy zlecenia, Sąd Najwyższy w składzie rozpatrującym niniejszą sprawę uważa, że uwagi zawarte w uzasadnieniu tej uchwały dotyczą też dochodu osiąganego z innych źródeł, w tym ze stosunku pracy.

Gramatyczna wykładnia pojęcia "dochód faktyczny" prowadzi do wniosku, że chodzi o rzeczywisty dochód, ten który w realny sposób wpływa na stan majątkowy świadczeniobiorcy. Dlatego też nie można przy ustalaniu tak pojmowanego dochodu pominąć kosztów jego uzyskania. Pozbawienie możliwości odliczenia tych kosztów przy obliczaniu faktycznego dochodu stanowiłoby zaprzeczenie pojęcia "dochód faktyczny". [...]

Ustalenie kosztów uzyskania przy dochodzie pochodzącym z wynagrodzenia otrzymywanego z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy może nasuwać trudności. Dlatego też Sąd Najwyższy podziela pogląd wyrażony w uchwale z 28 września 1994 r. że najwłaściwsze w tej sytuacji jest zastosowanie w drodze analogiae iuris uregulowania zawartego w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz. U. 1993 r., Nr 90, poz. 416 ze zm.). Miesięczne koszty uzyskania przychodu z tytułu stosunku pracy określonego tą ustawą stanowią stałą wysokość w przeciwieństwie do dochodu osiąganego z tytułu umowy o dzieło lub umowy zlecenia, które przyjmuje się w wysokości faktycznie poniesionej (art. 22 ust. 10 tej ustawy).

Sąd Najwyższy nie podziela koncepcji wyrażonej w rewizji nadzwyczajnej a sprowadzającej się do tego, że "dochód faktyczny" o jakim mowa w art. 24 ustawy rewaloryzacyjnej w związku z treścią § 1 ust. 3 rozporządzenia, ma być oceniany kategoriami przewidzianymi dla ustalenia wysokości składek na ubezpieczenie społeczne oraz, że przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie

wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne powinny mieć, jako jedyne, zastosowanie przy rozpatrywaniu sprawy. Brak jest podstaw prawnych do zaakceptowania takiego poglądu i traktowania dochodu mającego wpływ na wypłatę świadczeń w kategoriach analogicznych do wynagrodzeń, od których odprowadzane są składki na ubezpieczenie społeczne. Ustawodawca regulując w art. 24 ustawy rewaloryzacyjnej sytuację szczególną, jaką jest osiągnięcie dochodów przez osoby pobierające emerytury i renty uznał za celowe zastosowanie szczegółowych rozwiązań tego problemu dla celów zmniejszenia wypłaty świadczeń, czemu dał wyraz w delegacji zawartej w art. 25 ustawy rewaloryzacyjnej. W momencie wejścia w życie ustawy rewaloryzacyjnej rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. już obowiązywało. Gdyby zamiarem ustawodawcy było potraktowanie dochodu mającego wpływ na wysokość pobieranego już świadczenia w sposób analogiczny jak wynagrodzenia dla podstawy wymiaru składek, wystarczające byłoby odesłanie do tego rozporządzenia przez określenie, że chodzi o dochód stanowiący podstawę wymiaru składek. Ustawodawca tego nie uczynił.

Zastosowanie przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych jest uzasadnione tym, iż dochód osiągany przez emeryta bądź rencistę łącznie z pobieranym częściowo lub w pełnej wysokości świadczeniem podlega w równej mierze podatkowi od osób fizycznych. Przy założeniu zawartym w rewizji dochód tej samej osoby (świadczenie plus wynagrodzenie) byłby obliczany dla celów podatkowych według innych kryteriów.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy nie dopatrył się w zaskarżonym wyroku i poprzedzającym go wyroku Sądu Wojewódzkiego naruszenia prawa. Przeciwnie, Sąd Najwyższy uznał, że interpretacja przepisów art. 24 ustawy rewaloryzacyjnej oraz przepisów rozporządzenia jest prawidłowa.

Dlatego też na mocy art. 421 KPC w związku z art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 189) Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

=====